

Uddrag

af

Medicinalberetningen

fra

Viborg og Thisted Amters Fysikat

for Aaret 1903.

Viborg.

at V Backhausens Bogtrykkeri

1904.

Omkostningerne ved Udgivelsen afholdes efter Bevilling af Amtsraadene for
Viborg og Thisted Amter.

Folkemængden

er for hele Embedsomraadet kalkuleret til 182238.

I Viborg Amt	109772.		
I Thisted —	72466.		
I Viborg	8650	I Viborg Amts Landkredse	96122
I Skive	5000	I Thisted — —	60836
I Thisted	6072		
I Nykjøbing (Mors).	5558		
I samtlige Kjøbstæder	25280	I samtlige Landkredse	156958

Fødsler

Efter Jordemødrenes Fødselsprotokoller er der fra hele Fysikatet anmeldt 5247 Fødende med 5321 Fødsler, deraf 74 Flerfødsler = 1,4 %.

5100 tidige Fødsler = 95,8 %, 221 førtidige Fødsler = 4,2 %.

Af Børnene fødtes i Issestilling 5134 = 96,5 %, i Ansigtstilling 15 = 0,3 %, i Sædestilling 80 = 1,5 %, Fodstilling 49 = 0,9 %, Tvær- og Skraaleje 34 = 0,6 %, Stillingen uangivet 8 = 0,2 %.

Fødslen endte ved Naturen hos 5102 = 97,8 %, ved Fremtrækning hos 44 = 0,8 %, ved Vending ved Issestilling hos 26 = 0,5 %, ved Vending ved Skraaleje hos 35 = 0,7 %, ved Tangen hos 113 = 2,1 %, ved skarpe Instrumenter hos 1 = 0,0 %. Moderkagen udtagen i 42 Tilfælde = 0,8 %.

Af 5321 fødte Børn ere 5186 levendefødte = 97,5 %, 135 dødfødte = 2,5 %.

Levendefødte. Efter Præsternes Indberetninger er der i hele Fysikatet født 5322 levende Børn (i Viborg Amt 3290 = 3,0 %, i Thisted Amt 2032 = 2,8 %). Fødselsprocenten er for hele Fysikatet 2,9.

I samtlige Kjøbstæder er født 701 levende Børn = 2,8 % (i Viborg 208, i Skive 146, i Thisted 165, i Nykjøbing [Mors] 182).

I samtlige Landkredse er født 4621 levende Børn (i Viborg Amts Landkredse 2936, i Thisted Amts Landkredse 1685).

Fødselsprocenten er for alle Landkredsene 2,9 (i Viborg Amts Landkredse 3,1, i Thisted Amts Landkredse 2,8).

Dødfødte. For hele Fysikatet er efter Præsternes Indberetninger anmeldt 142 Dødfødte = 2,6 % af Fødslernes Antal (i Viborg Amt 96, i Thisted Amt 46).

For samtlige Kjøbstæder er anmeldt 17 Dødfødte = 2,4 % af Fødslernes Antal (Viborg 7, Skive 3, Thisted 4, Nykjøbing [Mors] 3).

For samtlige Landkredse er anmeldt 125 dødfødte = 2,6 % af Fødslernes Antal (Viborg Amt 86, Thisted Amt 39).

Ialt Fødte efter Præsternes Indberetninger 5464, 2: 5322 Levendefødte og 142 Dødfødte.

Uægtefødte Børn. I 1903 udgjorde de Uægtefødte efter Jordemødrenes Fødselsprotokoller i hele Fysikatet 5,1 % af alle Fødsler (Viborg Amt 5,9 %, Thisted Amt 3,9 %).

I Kjøbstæderne:	1903.	1902.	1901.	1900.	1899.
Viborg Kjøbstad	7,4 %.	7,8 %.	8,3 %.	11,1 %	9,2 %.
Skive —	5,4 —	7,9 —	5,6 —	9,2 —	11,8 —
Thisted —	3,6 —	5,1 —	5,7 —	5,7 —	3,8 —
Nykjøbing— (Mors).	4,3 —	6,6 —	0,7 —	4,9 —	5,4 —
I Landkredsene:					
Viborg Lægedistrikts Landkreds.	6,8 —	6,5 —	5,0 —	4,9 —	4,5 —
Skive — — — — —	5,0 —	4,9 —	5,9 —	4,5 —	3,8 —
Sjørup — — — — —	3,4 —	3,0 —	0 —	2,0 —	1,1 —
Silkeborg — — — — —	7,1 —	4,3 —	4,4 —	4,3 —	4,3 —
Frijsenborg — — — — —	3,1 —	7,1 —	5,6 —	5,2 —	7,6 —
Randers — — — — —	6,9 —	7,7 —	14,0 —	7,6 —	8,1 —
Hobro — — — — —	5,8 —	1,8 —	7,6 —	8,8 —	6,8 —
Farsø — — — — —	5,6 —	4,5 —	1,2 —	1,0 —	1,1 —
V. Hanherred — — — — —	3,5 —	3,0 —	4,0 —	3,9 —	3,8 —
Thisted — — — — —	2,8 —	2,0 —	2,0 —	1,6 —	1,7 —
Vestervig — — — — —	5,0 —	5,0 —	2,3 —	1,8 —	2,1 —
Thyholm — — — — —	3,9 —	2,5 —	6,1 —	2,9 —	4,4 —
Morsø — — — — —	5,3 —	5,0 —	3,7 —	5,2 —	5,7 —

Af samtlige i Fysikatet fødte Børn ere 5049 ægte, 272 uægte.

i Viborg Amt 3024 — 190 —

i Thisted — 2025 — 82 —

Af samtlige 142 dødfødte Børn ere 135 — 7 —

De ægte Fødsler levere altsaa 2,7 % dødfødte,

— uægte — — — 2,6 % —

Dødsfald.

I Aaret 1903 døde i Kjøbstæderne 371*)

— — — — i Landkredsene 2248

Tilsammen 2619

Dødelighedsprocenten er for hele Fysikatet 1,5 (Viborg Amt 1,4, Thisted Amt 1,5).

*) I Kjøbstæderne døde i 1903 70 Individer, der ikke vare hjemmehørende her og ikke ere medregnede i ovenstaaende Sammenstilling.

I Viborg Kjøbstad døde	105	=	1,2 %.
- Skive	—	—	73 = 1,5 —
- Thisted	—	—	106 = 1,7 —
- Nykjøbing — (M.)	—	—	87 = 1,6 —

Dødelighedsprocenten er for alle Kjøbstæder 1,5.

Efter Alder og Kjøen stiller Dødeligheden sig i Kjøbstæderne paa følgende Maade:

Af det samlede Antal Døde (441) vare:

0—1 Aar.	1—5 Aar.	5—15 Aar.	15—65 Aar.		Over 65 Aar.		Ialt.
Mænd.	Kvinder.	Mænd.	Kvinder.	Mænd.	Kvinder.		
118	28	20	77	68	61	69	441
26,8 %	6,6 %	4,5 %	17,5 %	15,1 %	13,8 %	15,6 %	
			32,9 %		29,4 %		

De vigtigste Dødsårsager vare i Kjøbstæderne*):

	0—1 Aar.	1—5 Aar.	5—15 Aar.	15—65 Aar.		Over 65 Aar.		Ialt.
				Mænd.	Kvinder.	Mænd.	Kvinder.	
Tuberculosis.	4	10	6	13	14	1	1	49
Bronchopneum. & Bronchit. capill.	24	3	»	»	1	2	6	36
Marasmus senilis	»	»	»	»	»	15	19	34
Cholerae & Catarrh. intestin. acut.	29	1	1	»	»	1	»	32
Morbus cordis	»	»	2	4	7	2	9	24
Cancer	»	»	»	3	8	4	6	21

	Af Børn fra 0—1 Aar døde	Af Børn fra 1—5 Aar døde	Af Børn fra 5—15 Aar døde
i Viborg	28	6	7
- Skive	29	8	6
- Thisted	25	3	3
- Nykjøbing (Mors)	35	5	1

Af alle Aldersklasser døde i Kjøbstæderne af epidemiske Sygdomme 106, af kroniske Sygdomme 265.

For alle Embedsomraadets Landkredse er Dødelighedsprocenten 1,4.

Den højeste Dødelighedsprocent i Forhold til Folketal falder paa Morsø Lægedistrikts Landkreds med 1,7; den laveste Dødelighedsprocent i Forhold til Folketal falder paa Sjørup Lægedistrikt med 0,9.

*) Heri ikke medregnet Personer, der, hjemmehørende andetsteds, ere døde i Kjøbstæderne.

Befolkningens Tilvæxt.

Generaltabel

over Levendefødte og Døde (Dødfødte ikke medregnede) i de enkelte Købstæder og Landkredse, respekt. efter Kvartalsberetningerne og efter Mortalitetstabellerne i Forhold til Folketal.

Kjøbstæderne.	Folketal.	Antal Fødsler.	Fødselsprocent	Antal Dødsfald.	Dødsprocent.	Overskudsprocent.
Viborg	8650	208	2,4	162	1,9	0,5
Skive	5000	146	2,9	73	1,5	1,4
Thisted	6072	165	2,7	108	1,8	0,9
Nykjøbing (Mors)	5558	182	3,3	98	1,8	1,5
Samtlige Købstæder	25280	701	2,8	441	1,7	1,1
Landkredsene.						
Viborg	34500	1010	2,6	478	1,4	1,2
Skive	27900	858	3,1	410	1,5	1,6
Sjørup	2565	78	3,0	24	0,9	2,1
Silkeborg	7732	255	3,3	100	1,3	2,0
Frijsenborg	7000	209	3,0	79	1,1	1,9
Randers	5825	172	3,0	81	1,4	1,6
Hobro	6000	186	3,1	91	1,5	1,6
Farsø	4600	168	3,7	75	1,6	2,1
V. Hanherred	8629	237	2,7	132	1,5	1,2
Thisted	17228	449	2,6	239	1,4	1,2
Vestervig	13148	361	2,7	202	1,5	1,2
Thyholm	4852	149	3,1	52	1,1	2,0
Morsø	16979	489	2,9	285	1,7	1,2
Samtlige Landkredse	156958	4621	2,9	2248	1,4	1,5
Hele Embedsomraadet	182238	5322	2,9	2689	1,5	1,4

Ved Overskud af Fødte over Døde er Befolkningen i 1903 voxet i Købstæderne med 260 = 1,1 %, i Landkredsene med 2373 = 1,5 %, for hele Embedsomraadet altsaa med 2633 = 1,4 %.

Sygeligheden.

Epidemiske Sygdomme.

Aar 1903 har været gunstigt i hygiejnisk Henseende. Antallet af de anmeldte Sygdomme er omtrent det samme som i 1902 (12777 mod 12796).

Influenza er i 1903 atter mødt op med et betydeligt Antal Tilfælde i de første Maaneder

af Aaret. Skarlagensfeberen har været udbredt over hele Embedsomraadet i hele Aaret, men er væsentlig optraadt med spredte, meget milde Tilfælde. Kun undtagelsesvis har Epidemien i V. Hanherred Lægedistrikt paa en enkelt Lokalitet og i en begrændset Tid haft en mere ondartet Karakter. Mæslinge-Epidemien, der i 1902 hjemsøgte Viborg Amt, fortsatte sig i de første Maaneder af Aaret, hvorefter den lidt efter lidt ophørte. I Thisted Amt, der i 1902 var aldeles forskaanet for Mæslinger, har der i den første Halvdel af Aaret 1903 hersket en ret betydelig Epidemi i Syd-Thy (Vestervig Lægedistrikt), medens den øvrige Del af Amtet gik fri.

Den store Kighoste-Epidemi, som i 1902 hjemsøgte begge Amter, fortsatte sig i 1903 med aftagende Udbredning, og var efter August Maaned omtrent ophørt.

Diphtheria er traadt aldeles i Baggrunden; Antallet af Sygdomstilfælde har i Forhold til de foregaaende Aar været ringe, og Tilfældene har gennemgaaende været yderst milde.

Den typhoide Feber bliver Aar for Aar sjældnere.

Da nogle Personer fra Jegindø havde været tilstede ved et Bryllup i Segalt pr. Løgten, hvor flere af Deltagerne senere bleve angrebne af Børnekopper (Variolæ) bleve de nævnte Personer ved offentlig Foranstaltning tagne under Observation i Tidsrummet fra 20.—31. Januar, og der revakcineredes i samme Tidsrum paa Jegindø ialt 469 Personer.

Der optraadte intet Tilfælde af Variolæ paa Øen.

Iøvrigt har offentlig Behandling ikke været bragt i Anvendelse i Fysikater.

Antallet af epidemiske Sygdomstilfælde har for hele Fysikater været 12777 = 7,0 % af Folketallet (i Købstæderne 2880 = 11,4 %, i Landkredsene 9897 = 6,3 %), deraf for Viborg Amt 8040 = 7,3 % af Folketallet (i Købstæderne 1327 = 9,7 %, i Landkredsene 6713 = 7,0 %), og for Thisted Amt 4737 = 6,5 % af Folketallet (i Købstæderne 1553 = 13,4 %, i Landkredsene 3184 = 5,2 %).

Af **Købstæderne** i Fysikater er

- i **Viborg** anmeldt 818 Tilfælde af epidemiske Sygdomstilfælde (9,5 % af Folketallet) med 37 Dødsfald = 4,5 % af de anmeldte Tilfælde;
- i **Skive** er anmeldt 509 Tilfælde (10,2 % af Folketallet) med 31 Dødsfald = 6,1 % af de anmeldte Tilfælde;
- i **Thisted** er anmeldt 885 Tilfælde (14,6 % af Folketallet) med 16 Dødsfald = 1,8 % af de anmeldte Tilfælde;
- i **Nykjøbing** (Mors) er anmeldt 668 Tilfælde (12,0 % af Folketallet) med 36 Dødsfald = 5,4 % af de anmeldte Tilfælde.

Af de epidemiske Sygdomstilfælde i Byerne have Febris typhoidea, Febris puerperalis, Diphtheria & Croup, Pneumonia crouposa, Bronchopneum. & Bronchit. capill., Erysipelas og Tussis convulsiva givet de fleste Dødsfald i Forhold til de Angrebne.

Af Febris typhoidea	er anmeldt	5	Sygdomstilfælde	med	2	Dødsfald	=	40,0 %.
- Febris puerperalis	—	8	—	—	3	—	=	37,5 %
- Diphtheria & Croup	—	26	—	—	6	—	=	23,1 %
- Pneumonia crouposa	—	94	—	—	20	—	=	21,3 %
- Bronchopneum. & Bronchit. capill.	—	178	—	—	36	—	=	20,2 %
- Erysipelas	—	29	—	—	3	—	=	10,3 %
- Tussis convulsiva	—	140	—	—	13	—	=	9,3 %

Af Landdistrikterne er Sjørup Lægedistrikt det ugunstigste med 21,1 % af Folketallet, der efter kommer Farsø Lægedistrikt med 13,0 %.

De gunstigste ere: Hobro, Randers og Silkeborg Lægedistrikters Landkredse med respektive 2,7 %, 2,8 % og 3,2 % af Folketallet.

Oversigt

over de epidemiske Sygdomme i Viborg og Thisted Amters Fysikat i Aaret 1903
 efter de af Distriktlegerne til Fysik特et indsendte Sygelistes.

Sygdomme.	Kjøbstrederne					Landkredsene.												Hele Embeds- omraadet.						
	Viborg.	Skive	Thisted.	Nykjøbing (Mors).	Samtlige Kjøbstæder.	% af Folketal.	Viborg.	Skive.	Sjørup.	Silkeborg.	Frijsenborg.	Randers.	Hobro.	Farsø.	V. Hanherred.	Thisted.	Vestervig.	Thyholm.	Morsø.	Samtlige Landdistrikter.	% af Folketal.	Tilsammen.	% af Folketal.	
Varicellæ.....	5				5	0,02	8														8	0	13	0
Dysenteria.....																								
Cholera asiatica.....																								
Typhus exanthematicus.....																								
Febris typhoidea.....																								
Meningit. cerebrospin. epidem.	3		1	1	5	0,02	8	10		3	5	2	5	1	1	4	15	4	4	58	0,01	63	0,01	
Diphtheria.....	6	7	8	4	25	0,1	1	25	2	1	6	1	1	1	7	8	9	11	8	9	0	9	0	
Group.....					0,1		40	9		8	19	2	2	2	3	8	4		145	0,06	170	0,03		
Scarlatina.....	15	27	14	9	65	0,3	7	41		7	2	13	3	14	107	53	9	16	41	337	0,03	42	0,02	
Morbilli.....	46	16	6	1	68	0,3	38	38	4	32	2	3	5	3	8	8	4	1	22	324	0,2	402	0,2	
Influenza.....	151	54	214	180	549	2,2	378	175	134	71	47	8	3	38	118	87	91	74	127	1351	0,8	1900	0,2	
Febr. gast. & cont.....	2			1	3	0,01				1								2	16	20	0,1	23	0,01	
Rubeolæ.....		6	17		23	0,06		1			10	16		117	5	1	7		1	507	0,3	647	0,01	
Tussis convulsiva.....	30	38		72	140	0,6	108	71	53	21	2			7					96	2,7	386	0,2		
Angina parotidea.....	22	7		20	49	0,2	135	110	32		2								1					
Febris intermittens.....		1			8	0,03					2	1	1	2	2	7	2	1	3	33	0,02	41	0,02	
Febris puerperalis.....	4		3	1	29	0,1	7	7	1	5	2	4	3	9	20	10	8	5	13	173	0,1	202	0,1	
Erysipelas.....	10	7	6	6	45	0,2	53	30	6	5	16	6	2	19	8	34	16	6	16	262	0,2	307	0,2	
Febris rheumatica.....	16	4	16	9	94	0,4	74	39	21	39	4	4	15	11	18	55	33	32	106	660	0,4	754	0,4	
Pneumonia crouposa.....	30	1	32	31	735	2,9	144	91	41	10	31	15	54	73	18	55	33	32	106	2324	1,5	3059	1,7	
Tracheo-Bronchitis.....	193	120	259	163	735	2,9	634	475	150	28	71	15	54	89	121	190	192	79	226	1065	0,7	1243	0,7	
Bronchopneum. & Bronchit. capill....	28	42	64	44	178	0,7	350	201	8	24	47	32	28	93	33	103	26	13	107	960	0,6	1356	0,7	
Angina tonsillaris.....	151	77	106	62	396	1,6	284	220	33	11	43	17	20	57	29	74	80	23	66	960	0,6	1356	0,7	
Cholerae & Catarrh. intest. acut....	111	102	139	114	466	1,8	417	252	53	22	58	16		75	59	134	124	26	85	1332	0,8	1798	1,0	
Tilsammen....	818	509	885	668	2880	11,4	2855	1802	542	250	340	164	162	598	531	768	698	274	913	9897	6,3	12777		
% af Folketal....	9,5	10,2	14,6	12,0	11,4		8,1	6,5	21,1	3,2	4,9	2,8	2,7	13,0	6,2	4,5	5,3	6,1	6,3				7,0	
Gonorrhoea.....	11	3	6		20	0,08	7	2		2						1	1	1	1	14	0,01	34	0,02	
Ulcus venereum.....					5	0,02														3	0	3	0	
Syphilis acquisit (e cont. imp.).....	1		3	1	5	0										2				7	0	12	0	
Syphilis (acquist) insons.....					1	0										1				1	0	2	0	
Syphilis congenita.....					2	0														2	0	4	0	
Scabies.....	16	12	26	51	105	0,1	207	230	13	12	19	7	25	11	42	57	57	25	111	816	0,5	921	0,5	
Delirium tremens.....	2	1	4	2	9	0,04	6	8		1					2	2				17	0,01	26	0,01	

De enkelte Sygdomme.

Af Variolæ, Dysenteria, Cholera asiatica og Typhus exanthematicus er ikke anmeldt noget Tilfælde.

Den **typhoide Feber** er aftaget meget stærkt i de senere Aar; atter for Aar 1903 opviser det samlede Embsdsomraade kun et meget ringe Antal Tilfælde: 63 (i 1902 67)

Samtlige Kjøbstæder opvise kun 5 Tilfælde (i 1902 18), af hvilke 3 i Viborg, 1 i Thisted og 1 i Nykjøbing (Mors), i Skive ingen.

Fra Landsognene er anmeldt 58 Tilfælde (i 1902 49), heraf har Vestervig Lægedistrikt 15, Skive Lægedistrikt 10, Viborg Lægedistrikt 8, Frijsenborg og Hobro hver 5.

I Frijsenborg Lægedistrikt optraadte de 5 Tilfælde som en samlet Epidemi hos en Familie fra Horsens-Egnen, der var i Feriebesøg paa Vellev Mark; iøvrigt har alle Tilfældene været sporadiske og gennemgaaende milde. Kun fra Kjellerup og Viborg By omtales 3 alvorlige Tilfælde, af hvilke 2 endte med Døden.

Paa Sygehusene i Viborg Amt behandledes vederlagsfrit 14 Patienter med 3 Dødsfald.

— — — Thisted — — — 27 — — — 1 —

Efter Mortalitetstabellerne døde i Viborg By 2, i Skive, Thisted og Nykjøbing (Mors) ingen.

Meningitis cerebrospinalis epidem. er i 1903 optraadt med kun 9 Tilfælde (i 1902 28 Tilfælde).

I Kjøbstæderne har Sygdommen slet ikke vist sig. Fra Landdistrikterne er anmeldt et enkelt Tilfælde i Viborg, Skive, Sjørup, Randers og Morsø Lægedistrikter. Kun fra Vestervig Lægedistrikt er anmeldt 4 Tilfælde, der efter Læge *Kjærs* Medicinalberetning har været spredte, uden indbyrdes Forbindelse.

Paa Sygehusene i Viborg Amt behandledes vederlagsfrit 1 Tilfælde, } alle døde.

— — — Thisted — — — 3 — — —

Efter Mortalitetstabellerne døde ingen i Kjøbstæderne.

Diphtheria viser i 1903 en betydelig Tilbagegang. For hele Fysikatet er anmeldt 170 Tilfælde imod 333 i 1902, 397 i 1901 og 604 i 1900. I samtlige Kjøbstæder optraadte kun 25 Tilfælde (i 1902 66) der vare fordelte saaledes: Thisted 8, Skive 7, Viborg 6 og Nykjøbing (Mors) 4. Landsognene i Viborg og Skive Lægedistrikter har det største Antal, nemlig respektive 40 og 25, derefter kommer Randers og Thyholm Lægedistrikter med henholdsvis 19 og 11.

Tilfældene har i det Hele været spredte og gennemgaaende meget milde. Næsten i alle Medicinalberetningerne omtales Sygdommens betydelige Nedgang og særlig godartede Forløb.

Det maa jo vel antages, at en Del Tilfælde ikke har været under Lægebehandling eller er bleven behandlere under Diagnosen: Angina tonsillaris, men ogsaa denne Sygdom viser stor Nedgang i Antal. Serumbehandling anvendes ikke alene paa Sygehusene, men ogsaa af flere Læger ved Behandling af Diphtheria-Patienter i Hjemmene.

Paa Sygehusene i Viborg Amt behandledes vederlagsfrit 74 Tilfælde, } ingen døde.

— — — Thisted — — — 54 — — —

Efter Mortalitetstabellerne døde i Viborg, Skive og Thisted ingen, i Nykjøbing (Mors) 1.

Croup (Strubehoste). Ogsaa Antallet af Crouptilfælde er aftaget, om end ikke i samme Forhold som Diphtheriatilfældene.

Fra hele Fysikatet er anmeldt 42 Tilfælde (i 1902 52).

I samtlige Kjøbstæder er forefaldet 1 Tilfælde (i Nykjøbing, Mors).

I Landsognene er de fleste Tilfælde optraadt paa Mors (16), i Viborg Lægedistrikt 9, i Skive Lægedistrikt 7, i V. Hanherred 3, i Silkeborg, Randers og Farsø Lægedistrikter paa hvert Sted 2. Sjørup, Frijsenborg, Hobro, Thisted, Vestervig og Thyholm Lægedistrikter har ingen Tilfælde.

Serumbehandlingen synes stadig meget virksom overfor Crouptilfældene, naar den anvendes i rette Tid.

Paa samtlige Sygehuse udførtes Tracheotomi ialt 8 Gange.

Paa Sygehuse i Viborg Amt behandledes vederlagsfrit 12 Tilfælde med 3 Dødsfald.

— — — Thisted — — — 13 — — 2 —

Efter Mortalitetstabellerne døde i Viborg 3, i Nykjøbing (Mors) 2, i Skive og Thisted ingen.

Scarlatina (Skarlagensfeber) har i Aar 1903 været til Stede i omtrent hele Embedsomraadet saavel i Kjøbstæderne som i Landsognene. Ialt er anmeldt 402 Tilfælde (i 1902 809), heraf fra Viborg Amt 192 og fra Thisted Amt 210 Tilfælde. I Kjøbstæderne optraadte 65 Tilfælde (i Skive 27, Viborg 15, Thisted 14 og Nykjøbing, Mors, 9).

For Landdistrikternes Vedkommende opføres de største Tal for V. Hanherred Lægedistrikt 107, Viborg, Thisted, Skive og Morsø Lægedistrikter respektive 70, 53, 41 og 22 Tilfælde.

Sygdommen er optraadt hovedsagelig med spredte Tilfælde og jævnt fordelt over hele Aaret. Gjennemgaaende har Tilfældene været meget milde, saa milde, at et betydeligt Antal ikke er kommen under Lægebehandling. Befolkningen foretrækker selvfølgelig, naar Sygdommen er mild, at lade Tilfældene afløbe i al Stilhed i Hjemmet og at benytte Husraad fremfor at søge Læge og at underkaste sig de med Sygehusindlæggelse, Isolation og Desinfektion forbundne Ulemper.

I V. Hanherred Lægedistrikt har Sygdommen været meget udbredt, og om den end gennemgaaende har været mild, saa at kun en mindre Del af Tilfældene er kommen til Lægernes Kundskab, er det anmeldte Antal Tilfælde dog ret stort, nemlig 107, af hvilke de 50 behandledes paa Sygehuset i Fjerritslev, de øvrige i Hjemmet. I Juli og August blussede Sygdommen ret stærkt op navnlig i Gjøtrup og den østlige Del af Kollerup og Kjettrup Sogne, antog her en ondartet Karakter, kastede sig i adskillige Huse med et Slag over hele Familien og medførte flere Dødsfald (Distriktslægen anfører 6, hvoraf 2 Voksne). Der optraadte svære Halstiltfælde, Otiter og haardnakkede Neuralgier. I Aarets sidste Maaned var Epidemien omtrent udslukket, men der er dog paa Sygelisten opført 11 Tilfælde for December Maaned.

Paa Sygehuse i Viborg Amt behandledes vederlagsfrit 104 Tilfælde med 0 Dødsfald.

— — — Thisted — — — 134 — — 4 —

Efter Mortalitetstabellerne døde ingen i Kjøbstæderne.

Morbilli (Mæslinger). Den Mæslinge-Epidemi, som i Aar 1902 hjemsøgte Viborg Amt, fortsattes i 1903, men var omtrent afløben i Maj—Juni.

Thisted Amt, der i 1902 var aldeles forskaanet, opviser for 1903 en ret betydelig Epidemi i Vestervig Lægedistrikt navnlig i Egnen om Hurup og Bedsted; den opstod i Begyndelsen af Aaret rimeligvis ved Smitte fra en Feriegæst fra Hvidbjerg, og var udbredt i Marts—April, aftog i Maj—Juli og ophørte fuldstændig i August uden at brede sig udover den nævnte Egn. Kun ganske enkelte Tilfælde optraadte i Thisted Lægedistrikt. Læge *Nordgaard* i Nors omtaler saaledes en lille Epidemi, der var indført fra Sydthy ved Børns Besøg; den indskrænkede sig i det væsentlige til de (5) Steder, hvor de smittebærende Børn havde aflagt Visit.

Paa Mors optraadte Sygdommen ikke.

For hele Fysikatet er anmeldt 392 Tilfælde, fra Viborg Amt 290 og fra Thisted Amt 102, hvoraf de 87 fra Vestervig Lægedistrikt.

Influenza er atter i 1903 optraadt med stor Styrke over hele Embedsomraadet. Sygdommen havde epidemisk Udbredning i de første 4 Maaneder af Aaret, forsvandt tildels i Sommermaanederne og meldte sig atter i November—December. I det Hele er anmeldt 1900 Tilfælde, 549 i Kjøbstæderne og 1351 i Landsognene.

Som de foregaaende Aar har Viborg Lægedistrikt det største Antal Tilfælde (529), herefter kommer Thisted Lægedistrikt (301) og Morsø Lægedistrikt (257). Fra det lille Sjørup Lægedistrikt er anmeldt 134 Tilfælde.

Epidemien omtales i alle Indberetningerne som mild; den optraadte dels under en catarrhalsk dels under en rheumatisk Form; i Viborg Lægedistrikt var Sygdommen hyppigt kompliceret med Angina, ligesom der ogsaa jevnlig iagttoges Tilfælde, der lignede gastriske Febre med langtrukket Forløb. Alvorlige Komplikationer, særlig Pneumonier, omtales af Distriktslægerne i Viborg og Thisted; haardnakkede Neuralgier, særlig Trigemini-neuralgier, omtales af Distriktslægen i V. Hanherred.

Som sædvanlig har Sygdommen krævet en Del Ofre mellem gamle Folk og Børn.

Tussis convulsiva (Kighoste). Den store Kighoste-Epidemi, som i 1902 hjemsøgte hele Embedsomraadet i større og mindre Grad, fortsatte sig i 1903 i Viborg Amt med aftagende Hyppighed indtil Sommermaanederne, da den omtrent ophørte; meget udbredt var Sygdommen i Farsø Lægedistrikt, hvorfra der er anmeldt 117 Tilfælde. For Thisted Amts Vedkommende har Sygdommen ikke været til Stede i Thy, medens Morsø Lægedistrikt var meget hjemsøgt, særlig i Aarets første Halvdel. Epidemien omtales fra alle Sider som godartet. Ialt anmeldtes 647 Tilfælde.

Angina parotidea (Faaresyge). Ialt er anmeldt 336 Tilfælde, hvoraf de 315 fra Viborg Amt især fra Viborg og Skive Lægedistrikter. Distriktslægen i Skive og Læge *Schjerup* i Kjellerup omtaler ret hyppige Komplikationer med Orchiter. De 21 Tilfælde fra Thisted er alle anmeldte fra Morsø Lægedistrikt.

Af **Febris intermittens** (Koldfeber) er kun anmeldt 1 Tilfælde i Skive Kjøbstad.

Febris puerperalis (Barselfeber). De Fødendes Antal efter Jordemoderprotokollerne har i Aaret 1903 været 5247; af disse har 41 haft Barselfeber, altsaa 0,6 %, hvilket maa anses for et gunstigt Forhold.

Som Regel optræder Barselfeberen med isolerede Tilfælde hos forskellige Jordemødre og har et godartet Forløb, dog er der i 1903 i 3 Jordemødres Praxis forefaldet et større Antal Tilfælde, respektive 4, 4 og 7. For hvert enkelt anmeldt Tilfælde af Barselfeber tilholdes vedkommende Jordemoder at foretage grundig Desinfektion af Person og Instrumenter. Ved Gjentagelsestilfælde indlægges Jordemoderen til kontrolleret Desinfektion paa Sygehus.

Erysipelas (Rosen) er anmeldt med 29 Tilfælde i Kjøbstæderne og med 173 i Landsognene.

Febris rheumatica (Gigtfeber) er anmeldt med 45 Tilfælde i Kjøbstæderne og med 262 i Landsognene.

Pneumonia crouposa (Lungebetændelse) er anmeldt med 94 Tilfælde i Kjøbstæderne og med 660 i Landsognene. Læge *Rossen* i Bjerringbro har iagttaget flere Husepidemier af *Pneumonia crouposa*:

- 1) 2 unge kraftige Karle, der boede sammen, blev angrebne med 12 Timers Mellemrum.
- 2) Et gammelt Ægtepar paa 72 og 60 Aar blev samtidigt angrebet.
- 3) En gammel Mand paa 73 Aar døde af croupøs Pneumoni efter 2 Dages Sygeleje;

samme Dag blev hans gravide Datter syg, fødte om Natten rettidig og fik under Barselsengen en dødelig Pneumoni.

- 4) 3 Børn (10, 6 og 4 Aar) i samme Familie blev omtrent samtidigt syge af udtalt croupøs Pneumoni.

Tracheo-Bronchitis er anmeldt med 735 Tilfælde i Købstæderne og med 2324 i Landsognene.

Bronchopneum. & Bronchit. capill. er anmeldt med 178 Tilfælde i Købstæderne og med 1065 i Landsognene.

Angina tonsillaris (Halsbetændelse) er anmeldt med 396 Tilfælde i Købstæderne og med 960 i Landsognene.

Cholérine & Catarrh. intest. acut. er anmeldt med 466 Tilfælde i Købstæderne og med 1332 i Landsognene.

Veneriske Sygdomme. Antallet af de veneriske Sygdomme er for hele Fysikater 55 Tilfælde.

	1894.	1895.	1896.	1897.	1898.	1899.	1900.	1901.	1902.	1903.
Gonorrhoea	34	42	39	23	31	28	28	33	39	34
Ulcus venereum	4	1	3	1	4	4	5	5	2	3
Syphilis acqvisit (e coit. imp.)	4	10	9	8	7	7	5	12	12	12
Syphilis (acqvisit) insons	»	»	8	2	3	5	2	2	1	2
Syphilis congenita	»	»	3	1	4	3	3	1	5	4
	41	53	62	35	49	47	43	53	59	55

Andre epidemiske Sygdomme.

Icterus catarrhalis epidem. En Række Husepidemier er iagttagne af *Schjerup* (Kjellerup).

Rubeolæ. Distriktslægen i Thisted og *Grabow* (Thisted) omtaler en større Epidemi, der er gaaet hen over Thy.

Impetigo contagiosa omtales af flere Læger.

Kroniske Sygdomme.

Det samlede Antal Dødsfald af kroniske Sygdomme i Købstæderne udgjør (efter Fradrag af de Individuer, der er hjemmehørende andetsteds) 265, og af disse opføres Tuberculosis med 49, Marasmus senilis med 34, Morbus cordis med 24 og Cancer med 21 Tilfælde.

I Lægernes Medicinalberetninger omtales af de kroniske Sygdomme hovedsagelig kun Tuberculosen.

Overførte Dyresygdomme.

Et Tilfælde af **Miltbrand** overført paa Mennesker omtales af *Jacobsen* (Fjerritslev).

Tineaformer overført i Særdeleshed fra Hornkvæg omtales i flere Medicinalberetninger.

Forgiftninger.

Forgiftning ved **fordærvet Frugt og Kjød** omtales af *Bartsch* (Fjerritslev), *Jørgensen* (Thisted), og *Hinding* (Nykjøbing, Mors).

Forgiftning ved **Salmiakspiritus** iagttoges af *Nordentoft* (Thisted) og *Hinding* (Nykjøbing, Mors).

Phosforforgiftning er iagttaget af *Nordentoft* (Thisted). En 2½ Aar gl. Dreng havde spist 7 Rosiner med Phosfor, der var henlagte for Rotter.

Bromoformforgiftning er iagttaget af *Hinding* (Nykjøbing, Mors) hos et 1½ gl. Barn. Bevidstløshed og Krampe i ca. 2 Timer.

Opiumsforgiftning er iagttaget af *Lund* (Ø. Jølby). Det var et 14 Dage gammelt Barn, som Moderen vilde give Rhabarberdraaber, men i Stedet for kom hun til at give det 6—7 Draaber af Vin. thebaic. croc. Barnet fik Draaberne om Aftenen og sov fast hele Natten; næste Dag kunde Lægen ruske det vaagent, men det sov øjeblikkeligt ind igjen. Næste Dag var Barnet rask.

Alle de omtalte Patienter helbrededes.

Den offentlige Hygiejne.

Paa Hygiejnens Omraade er der ingen væsentlige Forandringer sket i Aarets Løb. Sundhedskommissionerne i Købstæderne virke paa tilfredsstillende Maade, men i de Landkommuner, der har Sundhedsvedtægter, give Sundhedskommissionerne ingen Livstegn fra sig.

Ingen nye Sundhedsvedtægter; dog er der gjort Skridt til en saadan for Fjerritslev Stationsby, hvor der er glædelig Udsigt til, at Sagen vil blive gennemført.

Legale Forretninger.

Der er i 1903 foretaget 4 legale Obduktioner og 77 legale Ligsyn (Selvmord 25, Ulykkestilfælde og »andre Hændelser« 46, Drab og Mord 6).

Offentlig Vaccination.

Ved den offentlige Vaccination i Fysikatet er vaccineret 4389 Børn (af Mandkjøn 2284, af Kvindekjøn 2105).

Paa Jegindø revakcineredes ved offentlig Foranstaltning ialt 469 Personer.

Der er gennemgaaende anvendt animal Lymfe med udmærket Resultat; dog bemærker Distriktslægen i Skive, at en enkelt Sending tildels svigtede og nødvendiggjorde Omvaccination af en Del af Børnene.

Apothekvæsen.

Antallet af Apotheker i Fysikatet er ved Udgangen af Aaret 1903: 12. I Løbet af Aaret er oprettet 2 nye Apotheker i Fysikatet, nemlig:

- 1) i Vils pr. Nykjøbing paa Mors under 30. Marts 1903 og
- 2) i Balling pr. Skive under 17. April 1903.

Driften af disse Apotheker er først paabegyndt Aar 1904.

Under 14. September 1903 har Justitsministeriet meddelt Apothekeren i Fjerritslev Tilladelse til at anlægge og drive et Hjælpeapothek i Frøstrup pr. Bjerget. Driften af dette paabegyndes i 1904.

Medikamenthaandkjøbsudsalg.

Af saadanne Udsalg findes 2 i Fysikatet (Jegindø og Aalestrup).

Lægepersonalet.

Den 1. Januar 1903 fandtes i Fysikatet 62 Læger.

— 31. Decbr. — — — 67 —

Tilgang: *S. F. Thygesen* nedsatte sig i Durup.

A. Laursen, — i Selde.

J. M. T. Hersom — i Skive.

P. E. Toft — i Vestervig.

A. V. Nielsen — i Koldby.

C. H. Michelsen — i Hvidbjerg paa Thyholm.

Afgang: *G. F. Bloch* fraflyttede Koldby.

Aaret sluttede med: 1 Fysikus, 8 Distriktslæger, 2 Militærlæger, 2 Læger ved Sindssygeanstalten i Viborg, 53 praktiserende Læger og Reservelæger ved Sygehuse og 1 privatiserende Læge, ialt 67 Læger, hvoraf 27 har Distributionsret. (Læge *Sørensen* i Selde har opgivet sin Praxis, men forbliver i Skive Lægedistrikt som privatiserende Læge; Læge *Nordgaard* flyttede fra Hillerslev til Nors).

Tandlæger.

I Fysikatet findes 7 Tandlæger; i Viborg 2, i Skive 1, i Thisted 2 og i Nykjøbing (Mors) 2.

Jordemødre.

Jordemødrenes Antal i Fysikatet var ved Udgangen af Aaret ialt 91.

Distriktsjordemødre . . . 70.

Reservejordemødre . . . 11.

Privat prakt. Jordemødre 7.

Privatiserende — 3.

Sammen med vedkommende Distriktslæger har der i Aaret 1903 været afholdt Jordemoderkonferencer med ialt 28 Jordemødre.

Sygehusene i Viborg og Thisted Amters Fysikat i Aaret 1903.

	Viborg Amts og Bys fælles Syge- hus i Viborg.	Viborg Amts og Skive Bys fælles Sygehus i Skive.	Thisted Amts og Bys fælles Syge- hus i Thisted.	Thisted Amts og Nykjøbing Bys fælles Sygehus i Nykjøbing (M.).	Thisted Amtssyge- hus i Vestervig.	Thisted Amtssyge- hus i Koldby.	Thisted Amtssyge- hus i Hvidbjerg.	Thisted Amtssyge- hus i Fjerritslev.	Viborg Fattiggaards Sygestuer.	Thisted Fattiggaards Sygestuer*).
Antal Senge	90	78	70	50	18	12	12	22	17	
Antallet af Syge ved Aarets Begyndelse ...	66	44	39	36	10	3	4	7	1	
» indkomne i Aarets Løb ..	686	554	435	215	43	114	72	125	30	
Udskrevne efter fuldent Kur	618	409	356	164	41	77	58	111	15	
» uden fuldent Kur	35	109	61	59	5	23	13	7	9	
Døde	38	28	25	10	5	8	3	6	5	
Tilbage ved Aarets Slutning	61	52	52	18	2	9	2	8	2	
Sygedagenes Antal for de udskrevne, for alle	24544	18843	12472	5247	1257	2437	1893	4559	624	
» gennemsnitlig for hver .	37 _{,6}	36 _{,4}	29 _{,9}	23 _{,5}	27 _{,3}	24 _{,1}	26 _{,7}	38 _{,6}	26 _{,0}	
Sygedagenes Antal for de døde, for alle	1950	892	721	434	48	98	57	47	109	
» gennemsnitlig for hver .	51 _{,3}	31 _{,9}	28 _{,8}	43 _{,4}	9 _{,6}	12 _{,3}	19 _{,0}	7 _{,1}	21 _{,8}	
Maaneden med størst Belægning	Marts	Maj	Maj	Januar	Januar	Decbr.	Novbr.	Marts	Aug.	
Antal Forplejningsdage	2662	2159	1399	1186	279	330	258	480	113	
Daglig Middelbelægning	85 _{,9}	69 _{,6}	45 _{,1}	38 _{,3}	9	10 _{,6}	8 _{,6}	15 _{,5}	3 _{,6}	
Maaneden med mindst Belægning	Aug.	Septb.	Juli	Aug.	Novbr.	Januar	Marts	Juni	Juni	
Antal Forplejningsdage	1454	1240	990	251	21	128	93	221	0	
Daglig Middelbelægning	46 _{,9}	41 _{,3}	31 _{,9}	8 _{,1}	0 _{,7}	4 _{,1}	3 _{,0}	7 _{,1}	0	
Antal Forplejningsdage for hele Aaret ..	27147	20597	13793	5429	1199	2543	2088	4282	684	
Daglig Middelbelægning	74 _{,4}	56 _{,4}	37 _{,8}	14 _{,9}	3 _{,3}	7	5 _{,7}	11 _{,7}	1 _{,9}	
Større kirurgiske Operationer	391	244	154	20	»	47	15	17	»	
Legemsbeskadigelser	44	39	48	12	5	10	1	7	2	
Fnat	13	54	14	25	2	»	2	13	10	
Sindssygdomme	10	24	21	8	1	»	1	2	1	
Veneriske Sygdomme	2	6	2	»	»	»	2	2	1	
Andre akutte Sygdomme	163	242	207	97	24	51	23	86	5	
Andre kroniske Sygdomme	454	189	143	73	11	53	43	15	11	
Af ovenanførte Antal lede af:										
Gonorrhoe	»	1	1	»	»	»	»	1	»	
Venerisk Saar	»	»	»	»	»	»	»	»	»	
Syphilis	2	5	1	»	»	»	2	1	1	
Typhoid Feber	14	»	1	3	7	16	»	»	»	
Meningitis cerebro-spin. epidem	1	»	1	»	»	2	»	»	»	
Diphtheria	46	27	15	10	6	6	11	6	»	
Croup	6	6	»	13	»	»	»	»	»	
Scarlatina	47	57	77	»	3	2	2	50	»	
Drankergalskab	»	4	3	4	5	»	»	»	1	
Pyæmi	»	»	»	»	»	»	»	»	»	
Rosen	»	»	»	»	»	»	»	»	»	
Hospitalsbrand	»	»	»	»	»	»	»	»	»	
Antal Sunde	9	14	4	2	»	1	6	1	2	

*) Ingen Belægning i 1903.

Anm. Efter Overenskomst med de paagældende Amter har Viborg Amt Ret til at indlægge Patienter paa Sygehusene i Silkeborg og Randers og er Medejer af Sygehusene i Hammel og Hobro.

Uddannede Sygeplejersker.

Ved Udgangen af Aaret fandtes i Fysikatet 30 uddannede Sygeplejersker.

Licentierede Practici

findes ikke i Fysikatet.

Kvaksalveri

har ikke været Genstand for Omtale i 1903.

Fysikatet for Viborg og Thisted Amter i Juli 1904.

Heiberg.

